

СОГЛАСОВАНА

Заместитель директора по УВР

 Б.Э.Демек

Протокол № 1

« 30 » августа 2023г.

УТВЕРЖДЕНА

И.о. директора МБОУ СОШ с.Кок-Хаак
Кая-Хемского района Республики Тыва

С.Б.Тогмалаар

Приказ №

от « 01 » _____ 2023г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родной литературе

уровень образования

начальное общее

4 класс

Уровень базовый

Рабочая программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС НОО на основе авторской программы Э.Д.Ондар УМК «Школа России» и утверждена в соответствии с Положением о рабочей программе.

Срок реализации программы: 1 год.

Составитель:

Салчак Олзеймаа Демир-ооловна

Учитель начальных классов

ФИО учителя, должность

2-4 класстарга номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазынын ажылчын программазы

Тайылбыр бижик.

Тыва уругларны шын, кижизиг, эртем-билиггилг кижилер кылдыр ооредири – амгы уенин школаларыны эн-не кол сорулгаларынын бирээзи. Ужук-бижик номчуп билип эгелээринин эн-не кол дозу- эге класстар. 7-10 харлыынга чедир уругнун чугаа-домаанын ангы-ангы хевирлеринин (бижимел чугаа, номчулга, дыннап билири) сайзыраарынга таарымчалыг уези. Ынчангаш тыва литературлуг номчулга эге школага чугула эртемнернин бирээзи.

Бердинген программа 2-4-ку класстарнын уругларынга таарыштыр кылдынган.

"Литературлуг номчулга" номунда кирип турар чогаалдар программага дууштур темалар аайы-биле болуктей бердинген.

Эге класстарнын чечен чогаал номчулгазынын программазы чечен эстетиктиг болгаш литература шинчилелдиг принциптерге даянмышаан, оон ундезилеттинген болгаш проблема-тематиктиг принципке чагыртып турар.

Ынчангаш эге школанын 2-4 класстарынын класс бурузунде ол-ла темалар катаптап кирип турар. Ынчалза-даа олар анаа-ла катаптап турар эвес, а уругларнын назы-хары улгадып, чувени шингээдип алырынын болгаш билиинин, деннели бедээни-биле чергелештир чогаалдарнын хемчээли, утказы болгаш дылдын уран-чечен аргалары чоорту нарыыдап, чаа чуулдер-биле немежип бар чыдар.

Чижээлээрге, 2-ги класска чылдын уелеринде бойдустун онзагай демдектеринин дугайында уругларнын алган билиглери 3-ку класска улам ханылаар болгаш тодараттынып, делгемчиир. Номчуур чогаалдарнын хемчээли улгадып, дыл-домаа, ооредилге-кижизидилгелиг ужур-утказы, чогаалдарны сайгарар негелделери улам нарыыдап оар дээш оон-даа оске.

Базистиг программада эртемнин туружу

«2-4 класстарга номчулга программазы» ооредилге планын езугаар 2-4 класстарга номчулга болгаш чугаа сайзырадылгазы 2 шак. Чылда 68 шак. Оон иштинде 8-9 хире шакты класстан дашкаар номчулгага чарыгдаар.

ЧЕЧЕН-ЭСТЕТИКТИГ ПРИНЦИП

Чечен-эстетиктиг принциптин негелдезин езугаар уругларныц ооренир ужурлуг чогаалдарынын санынга программаже колдуунда чечен чогаалдын бедик шынарлыг улгегерин (созуглелдерин) киирип, оларныц шилилгезин шын тодарадыры негеттинер. Чогаалдын чугле сонuurганчыг утказын билиндирип, ооредиглиг, солун созуглелдерни номчуп бээри-биле кызыгаарланып болбас. Долгандыр турар хурээлелдин байлаан, оон чажыттарын коргузуп турар уран-чечен аргаларын болгаш кижилер аразында харылзааларнын байын коргузуп турар дээди, чараш сеткилдерни оттуруп, амыдыралда онза, чараш чуулдерни эскерип база танып-билип алырын, чуртталгага ажы-толдун бот-хамаарылгазын хевирлээри чугула.

Чечен (уран) чогаалдары уругларны номчулгага ынак, бугу-ле чараш чуулге хандыкшылдыг, ону шын унелеп билир кылдыр чанчыктырар ужурлуг. Чечен-эстетиктиг принцип уран чуулдун аразында харылзааларны идепкейлиг тургузарын тодаргайлаар **болгаш** ону быжыглаарынын аргаларын баш удур айтыр.

ЛИТЕРАТУРА ШИНЧИЛЕЛДИГ ПРИНЦИП

Литература шинчилелдиг принциптернин негелделерин езугаар уругларны эге школадан эгелеп чечен чогаалдын будуш-шынарынын эн **онзагай талаларын**, ону илередип турар кол уран аргаларын бодууну-биле таныштырар. Кандыг-даа чогаалды сайгарып турар уеде овор-хевир бирги черде турар дээрзин сагындырбышаан, созуглелдин (чогаалдыцнутказын шын шицгээттирерин принцип негеп турар.

Авторнун идеялары, бодалдары, сагыш-сеткили чечен овор-хевирни дамчыштыр илереттинер. Чечен овор-хевирни тургузарынын кол чепсээ болгаш ону шын медереп билип алырыныц *кол аргазы сос* болур. Чечен чогаалга сос тодаргай уткага (ону чугаа азы сезуглелдин узундузунден билип алыр) чагыртыр болгаш ол чогаалдын утказындан, оон ында кирген бугу-ле овор-хевирлиг системазындан ангыланып шыдавас. Бо талазы-биле литература шинчилелдиг принцип мурнунда турганы — свету чогаалдан, овор-хевирден ангылай коруп турган лингвистиктиг сайгарылганын принципинге удурланышкак.

Чогаал сайгарылгазынын узинде состу тускайлап коор чорукту болдурбас. Чогаалдын чечен овор-хевирлиг системазында ону долдуруп чоруур боттуг кезектер, бодалдар, ужур-уткалар, харын-даа оларга хамаарылга чок состерни домактар-биле харылзаалыг кылдыр сайгарар.

Чогаалдан "ушта тырттынган" ангы-ангы чурумалдыг кезектер ап, оларны уругларга сайгарар кылдыр бээр чорукту эге класстарга болдурбас.

Чечен чогаалды эпитеттер, деннелгелер, метафоралар болгаш дылдын оске-даа чурумалдыг уран аргаларын мооннеп чыып кааны кылдыр коруп болбас. Эге школага дылдын чурумалдыг уран аргаларынын сайгарылгазы бердинген чогаалдын утказынга дууштур чоруттунар болгаш уругларның чогаалды ханы билип, ында кирген овор-хевирни долу, четче сактып алырынга дузалаар.

Литература шинчилелдиг принцип номчулга номнарынче янзы-буру темалыг болгаш уткашынарлыг чогаалдарны кииреринин аргазын берип турар. Программа езугаар сумелеп турар чогаалдарнын жанрлары база хой янзы: тоолдар, тоолчургу чугаалар, мифтер, тывызыктар, улегер домактар, дурген-чугаалар, кожамыктар, улустун ырлары, шулуктер, шиилер, чечен чугаалар.

Бо принцип номчулга болгаш чогаал сайгарылгазынын уезинде чогаалдын темазын, идеязын композициязын, уран-чечен аргаларын база оске-даа чугула нарын айтырыгларны таарыштыр чугаалажырынын, ону уругларга чоорту билиндиреринин угланышкынын берип турар.

НОМЧУЛГА ПРОГРАММАЗЫНЫН ТУРГУЗУУ БОЛГАШ КОЛ-КОЛ СОРУЛГАЛАРЫ

Номчулга программасы дорт кезектен тургустунган:

- 1) номчулганын тематиказы;
- 2) класстан дашкаар номчулга;
- 3) номчулга талазы-биле алган билиглери, чанчылдары болгаш мергежилдери;
- 4) чогаалдарнын хевирлери-биле (жанрлары) практиктиг таныжылга.

Класска-даа, класстан дашкаар-даа номчуур чогаалдарнын данзызын программада киирбээн, чугле оларнын чижек тематиказын болгаш анаа киирер айтырыгларнын кыска тайылбырын (аннотациязын) класстар аайы-биле сумелеп киирген. Ынчангаш моон сонгаар ооредилге номнарынын ("Торээн чугаа" номнарынын) авторлары кайы класска кандыг тодаргай чогаалдарны киирерин боттары хостуг шилип алып аргалыг.

Чамдык кол темалар класс бурузунун программасында бар. Ынчалза-даа олар анаа-ла катаптап турар эвес, а уругларның назы-хары улгадып, билиинин деннели бедээни-биле чергелештир чечен чогаалдарнын хемчээли, утказы болгаш дылдын уран-чечен аргалары чоорту нарыдап, чаа чуулдер-биле немежип бар чыдар.

4-ку класска номчуур чогаалдар уругларны 5-ки класстан эгелеп ангы-ангы эртемнерни, литератураны болгаш тоогуну ооредиринге белеткээр болганда, тыва чоннун шаандагы болгаш амгы амыдыралын, хосталга, аас-кежик дээш демиселин, тоогузун улустун аас чогаалындан болгаш чечен чогаалдын эн-не дээр дээн чедимчелиг материалдары-биле бадыткаары чугула.

Башкы уругларны бичизинден эгелеп коллективтиг езуга, бот-боттарынга негелделиг, шынчы, ак сеткилдиг, быжыг туруштуг, эрес-дидим болурунга, мозулуг аажы-чанга, куш-ажылга кижизидер сорулгалыг.

Уругларнын номчулга кичээлдеринге ооренир чуулдери оларга долгандыр турар бойдус болгаш ниитилел дугайында билиглери бээр, оларнын кижизидилгезинге улуг рольду ойнаар ужурлуг. Эрес-дидим, ак сеткилдиг, амыдыралга тура-сорукут, бурунгаар чуткулдуг, куш-ажылга ынак, телептиг кижилер дугайында чуулдерни номчуп, сайгарып тургаш уругларны моральдыг мезушынарга, уjur-чурумга кижизидер. Ниитиге ажыктыг куш-ажылды алдаржыткан чогаалдар дамчыштыр уругларны куш-ажылга ынак болурун, ачаа боттарынын хире-шаа-биле киржирин, ону хундулээрин; куш-ажыл кижиде бурузунун хулээлгези болгаш эргези, амыдыраарынын база бир чепсээ дээрзин билиндирер.

Торээн чурт, оон бойдузу, кижилери болгаш оларнын чаагай чанчылдары, эртем, техника, культура, уран чуул талазы-биле чедишкиннеринин дугайында чуулдер уругларны патриотизмнин, интернационализмнин езузунга, эстетиктиг овор-хевирнин аажы-чанынга кижизидеринге деткимчени бээр болгаш уругларнын угаан-медерелинин саизыраарынга улуг уjur-дузалыг.

Тыва Республиканын куруне сулдезин, тугун, ыдык ырын уругларга таныштырар сорулга-биле, 2 — 4 класстарнын номчулга номнарынга киирерин сумелеп турар. 2-ги класска ыдык ырынын аялгазын дыннап, созунун утказын билиндирбишаан, аянынг номчуп ооредир. 3 — 4 класстарга созун долузу-биле шээжилеп, аялгазын сактып ап, ырлажып турар апаар.

Эге школа оореникчилеринин амыдыралчы арга-дуржулгазы байлак эвес, номчаан номнары, чогаалдары эвээш дээрзи билдингир. Оларада амыдыралды хайгаарап база чогуур туннелдер кылыпкы дег номчукчу дуржулгазы ам-даа четче хевирлеттинмээн.

Оон ужурундан эге школага чечен чогаал номчулгазы ангы-ангы чогаалчыларнын чогаадыкчы салымынын ылгавырлыг талазы, допчу намдары, чогаадыкчы ажыл-херекте-ри-биле таныштырарын негевес. Чогаалчыларнын допчу намдарын, чогаадыкчы ажыл-чорудулгазын, чечен чогаалды монографтыг (авторлар аайы-биле) ооредиринин принциптин ортумак класстардан эгелээш, улуг класстарга чоорту киирген болур уjurлуг.

Ынчангаш эге школага чечен чогаал номчулгазы ниити литература курузунун эге уе-чадазы болбушаан, ортумак школага литература талазы-биле узуктел чок билиг бээринин чугула кезээ болуп турар.

Эге школага чечен чогаал номчулгазынын программазы уругларнын аас болгаш бижимел чугаазын сайзырадырынче кол кичээнгейни угландырып турар. Оон иштинде бир онзагай черни оореникчилерни шын чугаалап ооредиринин чугула хевири (аргазы) — номчулганын чанчылдарын шингээттирип хевирлээри болгаш ону сайзырадырынче угланган ажылдарны чорудары кол черни ээлеп турар.

Номчулга кичээлдеринин кол сорулгазы — ыткыр (дынналдыр) номчуурунун хевиринден эгелээш, ханы, медреселдиг иштинде номчуурун чедип алыры.

Номчулганын шын, медреселдиг, аянныг номчуур шынарларынын болгаш дынналдыр база иштинде номчуур хевирлерин уругларга шингээтирерде, янзы-буру аргаларны ажыг-лап, ажылдарнын хевирлерин чоорту нарыыдадып тургаш, билиндирерин сумелеп турар.

Ооредилгенин бирги чылында сос номчуурунун аргаларын шингээттирип, ангы-ангы состерни, сос каттыжышкыннарын домактар болу бээр кылдыр ун аайы-биле (интонация) кожуп, чугурту номчулгаже чоорту шилчиир.

Ийиги чылында угаан ажылының база бир чадазынче унуп, иштинде номчулганын чанчылдарын боттандырат.

Ушку чылында номчулганын темпизин элээн дурген шуудадыр. Номчулга уезинде уе камнаарынын чогулгалыг аргаларын чеп ажыглаарын шингээттирер.

Дортку чылында номчулганын кол шынарларын (шын, чугурту, медреселдиг, аянныг) колдуунда шингээди апкан турар. Литературлуг шын адаашкын езугаар болгаш рольдар аайы-биле аянныг номчуурунун чанчылдарын ап, номчулганын чогуур темпизин шын сагып билген турар ужурлуг.

Эге школанын бугу-ле чадаларында башкы уругларны номчуп билир кылдыр ооредири-биле чергелештир уруглар боттары номчаан чогаалынын утказын сайгарып, ында кол чуулду илередип, оон чогуур (улу эвес) туннелдер кылып шыдаптарынче угланган ажылдарны база чорудар. Оон ангыда номчаан созуглелдерин кезектерге чарып, оларга тус-тузунда ат тыварынга, абзацтар дузазы-биле план тургузарынга, номчаан чуулунун утказын делгеренгей (долу) азы допчу кылдыр чугаалап оорениринге чанчыктырат.

Чечен чогаал эртеминге хамаарыштыр 3 — 4 класстарга дараазында бодуун билиглер-биле база таныштырып болур: автор дугайында кыска дыннадыглар, номчаан чогаалынын жанры, темазы, улустун аас чогаалынын бичии жанрлары — тывызыктар, улугер домактар, дурген-чугаалар, янзы-буру тывызыктыг бодалгалар дээш оон-даа оске.

Литературлуг номчулганы дамчыштыр чечен чогаалды уругларга ханы билиндирерде, оларнын хире-шаа-биле чогаалдыкчы чоруунга ундезилеп, ону ооренип коруп тургаш, иштики сагыш-сеткилдин анаа хамаарылгалыг болурунун дуржулгазынга даянырын база сумелеп турар.

Чечен чогаал кижинин угаан-медреселинге, сагыш-сеткилинге салдарлыг болганда, ол уран чуулдун нарын хевиринге хамааржыр.

Чечен чогаал номчуп, чечен овор-хевирлер-биле танышкан тутум, уругларнын ниити сайзыралы, чувени угаап, медресеп билири, сагыш-сеткилинин бодалдары улам делгемчиир, ханылаар, байлакшыыр. Авторнун созуглелинге дууштур уругларны аас-биле харыылары, чечен овор-хевирге хамаарыштыр билип алган бугу-ле ажыктыг чуулдери оларнын чечен чогаалды шингээди ап турарынын херечизи болур.

Программада бердинген чижек тематикаларга хамаарыштыр номчуур ужурлуг чогаалдар иштинден уруглар торээн черинин, долгандыр турар хурээлелдин; эш-оор болгаш уе-чергелеринин, оларнын чуртталгазынын, оюн-тоглаазынын, ужуралдарынын; бойдус болгаш оон камгалалынын; тыва чоннун чаагай чанчылдарынын; торээн чуртунун тоогузунден барымдааларнын дугайында билиглерни шингээди алырлар.

Эге школанын чечен чогаал номчулгазы дараазында кол-кол сорулгаларны чедип алырынче угланган:

1. уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкinnerин, чорук-херектерин ханы шингээди ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долугу-биле шингээди алырынын аргаларын сайзырадыр;

2. чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир кылдыр уругларны ооредир; оларнын боданыр аргаларын болгаш чогаадыкчы бодалдарын сайзырадыры;
3. шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаан, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонuurгалдыг болурун кижизидер;
4. уругларнын ном-биле ажылдап, оон билиг тыварынга номну ургулчу номчуурунга негелделиг, чечен чогаалга сундулуг, уран состун тургузукчулары — чогаалчыларнын чогаадыкчы ажыл-херектеринге сонuurгалдыг болурун чедип алыр;
5. долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медеpеп билиринин дуржулгазын байыдар;
6. хемчээл, утка, тематика, жанр талазы-биле ангы-ангы чогаалдарны ханы, шын билиндирер;
7. номчаан чуулунун утказын шингээттиpерден ангыда, уругларнын ниити билиинин деннелин делгемчидеринин дуржулгазын байыдар болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлээр;
8. чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыраp;
9. уругларнын чугаазын сайзырадыр болгаш оларга чугаалап, номчуп, дыннап билиринин база созуглелдернин ангы-ангы хевирлерин сайгарып шыдаптарынын чанчылдарын шингээттиpер

Календарь-тематиктиг план

№	Эрттирер хуну		Кичээлдин темазы	Кичээлд иң	Шагы	Шиитпирлээр проблемалары	Планаан түңнелдер		
	план	факт					предметтиг	метапредметт иң	личностуг
Тыва дылың, тыва чоннуң, тыва чериң – ожууңнуң үш ыдык дажы									
1			Ч.Кара-Күске «Камнаалыңар », шүлүк В.Саарымбуу шүлүк «Төрээн Тывам кижилери»	Чаа тема	1	Шулукту бедик кодурлуушкуннуг, чоргаар аян-биле номчуур, темазын тодарадыр. Тыва кижининэртиңези чудел деп чувени тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарының утказын, оон маадырларының ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарының сагыш-сеткилин хайныышкынның- биле илередип шыдаарының, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарының утказын, оон маадырларының н ходелиишкинн ерин, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарының сагыш- сеткилин хайныышкынн ы-биле илереди шыдаарының, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырының дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
2			Ч.Куулар шүлүк	Чаа тема	1	Шулуктун кол темазын тодарадыр.	уруглар номчаан (ооренген)	номчаан чуулунун	шулук чогаалын

			«Эртинелиг бурун Тывам»			Шулуктун тургузуунун аайы- биле сайгарар	чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
Чылдың үелери. Тодуг-догаа алдын күзүм									
3			С.Сүрүң-оол. Шүлүк «Чанган куштар»	Чаа тема	1	Шулуктун тургузуун сайгарар, деннелгелерни тывар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттут бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг

							долузу-биле шингээдип алыр		болурун кижизидер
4			Х.Ойдан-оол «Баштайгы сегиржип алыышкын» («Оттуг-Мыйыстан» чечен-чугаа)	Чаа тема	1	Чогаалдын кол маадырын тодарадып билир, чуну угаадып турурын тодарадып билир	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
5			А.С.Пушкин. шүлүк «Күс» (С.Самба-Людуп очулдурган))	Чаа тема	1	Шулуктун ун доктаашкыннарын сагып аянынг номчуур, тургузуу биле аяннажылгазын тодарадып билир	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен

							биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып		хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
Улустуң аас чогаалының биче хевирлери									
6			Тывызыктар	Чаа тема	1	Тывызык деп чул? Оон дыл-домаан, жанрын тодарадыр	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билер	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
7			Үлегер домактар	Чаа тема	1	Үлегер домактар дээрге чоннуң аас чогаалында өөредиг, чагыг, кичээндириг аянның мерген бодал синген, шүлүк тургузуглуг, төнгөн уткалыг домактар деп билер	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билер		чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
8			Оюн үдээн чугаалар. Шимченгир оюннар.	Чаа тема	1	Оюннарның хевирлери-биле таныштырар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир		чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип

							тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир		ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
9			Дүрген-чугаа	Чаа тема	1	Тыва улустуң аас чогаалының биче хевири деп билиндирер	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир		чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
10			Чоннуң ырлары. «Кадарчы», «Алды баштыг Кара-Дагны» (тыва улустуң ыры)	Чаа тема	1	Ийи хевирлиг болур деп билиндирер: ырылар база кожамыктар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттут бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
Өөренип өөрөн									
11			О.Сувакпит «Камналга» (чечен чугаа)	Чаа тема	1	Кол утказын тодарадып билири, деңнелгелерни тывары	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээди ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап

							сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	
12			Э.Кечил-оол «Үндүр имнедипкен» (чечен чугаа)	Чаа тема	1	Темазын тодарадыр, үнелел бижип өөренир	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур үнелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар
<i>Эки кылган ажыл – элел чипнес алдар</i>									
13			С.Сарыг-оол «Дуза када бергеним» («Аңгыр-оолдуң тоожузундан» эге)	Чаа тема	1	Уран-чечен аргалрны тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап,	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар

							анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	
14			К.-Э.Кудажы «Маргылдаа», шүлүк	Чаа тема	1	Баснының угаадын тодарадып билири	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
Бистиң бичии өңүктөривис									
15			Х.Ойдан-оол «Эгерек биле Эзирек» («Оттуг- Мыйыс» деп	Чаа тема	1	Шүлүк чогаадып шенээр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап

			номдан чечен чугаа)				ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	номчуксаар кузелин боттандырап
16			С.Тока «Бистиң аңчывыс»	Чаа тема	1	Темазын тодарадып билири	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
17			Л.Чадамба «Кушкаштар»,	Чаа тема	1	Шүлүктүң тургузуун	уруглар номчаан (ооренген)	долгандыр турар хурээлел	шулук чогаалын

			шүлүк			сайгарып, темазын тодарадып билири	чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
Бойдустуң чажыттары									
18			С.Сарыг-оол «Саржаг дажыглаан»	Чаа тема	1	Деңнелгелерни тып билири	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
19			М.Эргеп «Хөртүкке турлагжыыр» («Өдүгенде чайлаг» деп тоожудан эге)	Чаа тема	1	Деңнелгелерни тып билири	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы	номчаан чуулунун утказын шингээдириnde н ангыда, уругларнын ниити билинин	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап

							шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	
20			М.Эргеп «Анай». («Өдүгенде чайлаг» деп тоожудан эге)	Чаа тема	1	Чүвелерниң омур- хевирин бижээн сөстөрү тып билири	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкыннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
Чылдың үлери. Аккыр харлыг кыжым									
21			Л.Чадамба «Кыжын», шүлүк	Чаа тема	1	Шүлүктүң темазын тодарадып, бойдустуң	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап

						демдектерин чураан сөстөрни тып билири	тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
22			Х.Ойдан-оол «Баштайгы хар» («Оттуг- Мыйыс» деп номдан чечен чугаа)	Чаа тема	1	Чогаалдың темазын, маадырларын тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар

23			Х.Ойдан-оол «Олегтин өннүктери». («Оттуг- Мыйыс» деп номдан чечен чугаа)	Чаа тема	1	Деңнелгелерни тодарадып билири	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
Багын чугаалаарга – бачыды арлыр									
24			И.Крылов. Басня «Көрүнчүк болгаш сарбашкын» (И.Медээчи очулдурган) С.Сүрүң-оол. Басня «Өрге биле күске»	Чаа тема	1	Аянныг номчуур, темазын тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр

							шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	база хевирлеттинер	
25			Э.Кечил-оол «Кеземче» (чечен чугаа)	Чаа тема	1	Өөредиглиг домактың утказын тайылбырлап билири	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
26			Л.Толстой «Сөөкчүгөш»	Чаа тема	1	Түңнел кылып, чагыг бээр.	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар

							сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	
Бойдуска хумагалыг болууду!									
27			К.-Э.Кудажы «Чүрек иштинде ок» («Танды кежиин» деп номдан чугаа)	Чаа тема	1	Чогаалдарның ылгалын база дөмей чүүлдерин тодарадып билир	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
28			С.Комбу «Эжеш куштар хоюспаңар», шүлүк	Чаа тема	1	Эпитеттерни тодарадып билир	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар

								медереп билир	болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
29			С.Сарыг-оол «Кижиг – бойдустун төлү» (үзүндү)	Чаа тема	1	Чогаалда каттарның аттарын орус аттары- биле шүүштүрер	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
30			Ч.Ондар «Хүн» («Олар чокта амыдырал чок»	Чаа тема	1	Шүлүктүң темазын тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели

							херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайнышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	сайзырадып, ону шын угаап болгаш медереп билир	боттаныр
<i>Эштигде хөглүг, эптигде күштүг</i>									
31			Е.Танова «Өднүктөр»	Чаа тема	1	Бердинген сөстөрнү тайылбырлааш, хамааржыр темазын тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайнышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар
32			С.Тока «Черликпен» («Араттын	Чаа тема	1	Домакты орус дылче очулдуар, үнелел	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын	номчаан чуулунун утказын	чечен чогаалды (номну) уруглар

			сөзү» деп чогаалдан үзүндү)			бижиир	утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
<i>Авторлуг тоолдар</i>									
33			Ш.Суваң «Алдын- Кушкаш» (Шиижиткен тоол)	Чаа тема	1	Шии деп чүл? Сюжедин дөмейлээр, кол маадырларының шынарларын илередир	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап

34			С.Сарыг-оол «Шиижекчиге ш», шүлүк	Чаа тема	1	Уран-чечен аргаларын тодарадыр, эпитеттерни ушта бижиир	шингээдип алыр чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
35			К.Тюлюш «Улуургак, билииргек Дагаажык»	Чаа тема	1	Чогаалда үлегер домактың утказын тайылбырлаар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр

							шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	база хевирлеттинер	
<i>Эрний эрзи</i>									
36			С.Сүрүң-оол «Кызыгааржыг а», шүлүк	Чаа тема	1	Шүлүкүң бижээн аянын тодарадыр	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
37			А.Арапчор «Эр кижиниң чаңгыс сөстүү», шүлүк	Чаа тема	1	Темазын тодарадыр, үлөгөр домакты очулдуурар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип,	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын

							боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонuurгалдыг болурун кижизидер
38			С.Михалков «Степа биле Егор». (Үзүндү)	Чаа тема	1	Маадырның овор-хевирин бижээн одуруглар ушта бижиир	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдириңде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар
Чылдың үелери									
39			М.Пришвин «Изиг түлүк үе»	Чаа тема	1	Деңнелге база эпитеттерни тывар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медегеп билир	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар

							чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайнышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр		
40			К.Ондар «Ыглапкан хар», шулук	Чаа тема	1	Риториктиг адалгалыг домактар бижиир	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	долгандыр турар хурээлел болгаш бойдус дугайында уругларнын боттуг бодалдарын сайзырадып, ону шын угаап болгаш медегеп билир	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
Улус аразындан ие караа чымчак									
41			Е.Танова «Ава дугайында сөс». (Үзүндү)	Чаа тема	1	Риториктиг адалгалыг домактарны өске чижек-биле солуур	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-	номчаан чуулунун утказын шингээдириnde н ангыда, уругларнын ниити	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели

							херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайнышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	боттаныр
42			Е.Танова «Кырган-авам келди-ле!»	Чаа тема	1	Кырган-авазының дугайында чугалап билир	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайнышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар
Улустуң аас чогаалы. Тоолдар									
43			«Үш чүүл эртемниг оол» (Тыва улустуң	Чаа тема	1	Кандыг тоолдарга хамааржырын тодарадыр	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, окур-	номчаан чуулунун утказын	чечен чогаалды (номну) уруглар

			тоолу)				хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар
44			«Боралдай ашак» (Тыва улустуң тоолу)	Чаа тема	1	Кандыг тоолдарга хамааржырын тодарадыр, планын тургузар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар
45			«Сыынак» (Тыва улустуң	Чаа тема	1	Берген сөстөрү	чечен чогаалдын уран чурумалдыг	номчаан чуулунун	чечен чогаалды (номну)

			тоолу)			очулдуар, овур-хевирин бижээн сөстөрнү ушта бижиир	дылын, овур-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
46			«Тоолду чүгө чажырбазыл» (Тыва улустуң тоолу)	Чаа тема	1	Тоолдуң эге база төнчү турум сөстөрнү тывар. Өске тоолдардан ылгалы чүл?	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
47			«Алдан ала	Чаа тема			уруглар номчаан	номчаан	чечен чогаалды

			чылгылыг Алаадай- Мерген» (Тыва улустун тоолу)		1	Кол маадырын тодарадыр, хуулгаазын чүүлдерни тывар	(ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	(номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
Хөктүг үжуралдар, солун болушкуннар									
48			С.Пюрбю «Шортан мунган эзир» («Шынаппайны ң чугааларындан » эгениң үзүндүзү)	Чаа тема	1	Ажыглаан уран- чечен аргаларын тывар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын,	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр

							чечен чогаалды долузу-биле шингээди алып	хевирлеттинер	
49			С.Пюрбю «Бөрттүг дилги» («Шынаппайны ң чугааларындан » эгениң үзүндүзү)	Чаа тема	1	Дыл-домааның аайы- биле онзагайы	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
50			М.Өлчей-оол «Тергелиг аът» («Хөөрээрниң чугааларындан » чечен чугаа)	Чаа тема	1	Угаадыын тодарадыр	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыраар

								база хевирлеттинер	
51			О.Сувакпит «Хаважыгаш», шүлүк	Чаа тема	1	Овур-хевир чураан одуруглар тывар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
<i>Төөгү болгаш тоолчургу чугаалар</i>									
52			«Мөге Союспан» (Төөгү чугаа)	Чаа тема	1	Чугааның утказын тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг,	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандыар

							хайнышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	
53			«Ийи кыс» (Тоолчургу чугаа)	Чаа тема	1	Аас-кежиктиң үндезини чүдел? деп айтырыгга харыылаар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
54			«Часкы» (Тоолчургу чугаа)	Чаа тема	1	Тоолчургу чугаанын демдектерин адаар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр

								шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	
Ойнаксанчыг оюннарым									
55			С.Сарыг-оол «Оюннар» («Аңгыр- оолдуң тоожузундан» эге)	Чаа тема	1	Оюннарның кижиге ажыктыының аайы- биле бөлүктээр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
56			О.Сувакпит «Хуулгаазын кажыктарым» (Үзүндү)	Чаа тема	1	Шүлүктүң тургузуунуң аайы- биле сайгарар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, овор- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырар

								амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	
Кижи болуру чажындан									
57			Б.Хөвөңмей «Адазының айбызынга» (Чечен чугаадан үзүндү)	Чаа тема	1	Темазын тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
58			Л.Чадамба «Ивижилер оолдары», шүлүк	Чаа тема	1	Риториктиг айтырыг домактарга харыылаар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур- хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билер	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир,	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар

								дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
Өске чоннарның аас чогаалы									
59			«Хек» (Ненец улустуң тоолу)	Чаа тема	1	Тоолдуң сценарийин тургузар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
60			«Чанагаш-оол» (Хакас улустуң тоолу)	Чаа тема	1	Кандыг тоолдарга хамааржырын тодарадыр, планын т ургузар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар

							н, чорук-херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны-биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	кузелин боттандырап
Чонум чаагай ёзу-чаңчылдары									
61			М.Кенин-Лопсан «Калдаракты азырап алганым» («Калдарак» деп тоожудан эгениң үзүндүзү)	Чаа тема	1	Ыт дугайында чогаалдар бижиир	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур-хевир тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билер	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу-шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузелин боттандырап
62			М.Өлчей-оол «Кирген кижээ», шулук	Чаа тема	1	Темазын тодарадыр, тургузуун сайгарар	чечен чогаалдын уран чурумалдыг дылын, омур-хевир	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап

							тургузарынга аян киирер аргаларын сеткип билир	н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
Тывамның төөгүзүндөн солун арыннар									
63			С.Сарыг-оол «Оттут терге» (Чечен чугаадан үзүндү)	Чаа тема	1	Дыл-домаан тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр

64			О.Саган-оол «Кызыл Сылдыс ордени» («Кежиктиг сылдыс» деп тоожудан үзүндү)	Чаа тема	1	Чогаалдың кол маадырын тодарадыр	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алып	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
Чылдың үелери									
65			Н.Ооржак «Адазының дузалакчылары », шүлүк	Чаа тема	1	Темазын тодарадыр, тургузуун сайгарар	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур унелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын	шулук чогаалын кичээнгейлиг дыннап билиринин аргаларын сайзыратпышаа н, оон уран созун чарашсынар болгаш ханы шингээдип алырынын дуржулгазын мооннеп, анаа уран-чечен хооннуг

							шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	база хевирлеттинер	болгаш сонуургалдыг болурун кижизидер
66			К.-Э.Кудажы «Чазый хырын башка халдаар» (Чечен чугаа)	Чаа тема	1	Чечен чугаага үнелел бижиир	уруглар номчаан (ооренген) чогаалдарынын утказын, оон маадырларынын ходелиишкиннери н, чорук- херектерин ханы шингээдип ап, анаа хамаарыштыр чогуур үнелелди берип, боттарынын сагыш-сеткилин хайныышкынны- биле илередип шыдаарынын, чечен чогаалды долузу-биле шингээдип алыр	номчаан чуулунун утказын шингээдиринде н ангыда, уругларнын ниити билиинин деннели делгемчиир, дуржулгазы байыыр болгаш амыдыралга оларнын мозу- шынарлыг, эстетиктиг хамаарылгазын база хевирлеттинер	чечен чогаалды (номну) уруглар боттары шилип ап, ону таалап номчуксаар кузели боттаныр
67			Бистиң проектвис «Мээң ынак номум»		1	Ынак номунуң дугайында проект кылыр			
68			Экскурсия		1	Суурнуң онзагай черлеринче экскурсиялаар			